

Základy algebry

Milan Radojčić

SSPŠaG – KBB

15. září 2026

Hlavní body

Grupa

Modulární aritmetika

Rozšířený Euklidův algoritmus

Vektorové prostory

Hlavní body

Grupa

Modulární aritmetika

Rozšířený Euklidův algoritmus

Vektorové prostory

Značení

- ▶ $a \in B$ – a je prvkem množiny B
- ▶ $\forall a : \dots$ – **Pro všechny** a platí...
- ▶ $\exists a : \dots$ – **Existuje** a takové, že...

Definice

Mějme množinu M a binární operaci $\bullet$. Pokud platí:

1. **uzavřenost:** $(\forall a, b \in M)((a \bullet b) \in M)$,
2. **asociativita:** $(\forall a, b, c \in M)((a \bullet b) \bullet c = a \bullet (b \bullet c))$,
3. **existence neutrálního prvku:** $(\exists e \in M)(\forall a \in M)(a \bullet e = e \bullet a = a)$,
4. **existence inverzního prvku:** $(\forall a \in M)(\exists i \in M)(a \bullet i = i \bullet a = e)$,¹

tak dvojici $(M, \bullet)$ nazýváme **grupou**.

Pomněnka

Tuto definici se naučte, budu ji po vás chtít u testu.

¹Inverzní prvek pro a značíme a^{-1} .

Příklady grup

Je $(\mathbb{Z}, +)$ grupa? Ano, všechny podmínky jsou splněny.

Je $(\mathbb{N}, +)$ grupa? Ne, neexistují inverze.

Je $(\mathbb{Q} \setminus \{0\}, \cdot)$ grupa? Ano.

Je $(\mathbb{Z} \setminus \{0\}, \cdot)$ grupa? Ne, také chybí inverze.

Je množina lichých čísel a sčítání grupa? Ne, nejsou uzavřené. Např.
 $1 + 1 = 2$.

Abelovská grupa

Definice

Mějme grupu $(M, \bullet)$ a $a, b \in M$. Platí-li navíc: $(\forall a, b \in M)(a \bullet b = b \bullet a)$ tak se jedná o **abelovskou grupu**.

Poznámka

Této vlastnosti se také říká **komutativita**.

Všechny příklady grup na minulém slidu byly také *abelovské*.

Poznámky

- ▶ Přirozeně se nabízí *zrušení* některých požadavků na grupu.
- ▶ Například bez existence *inverzních prvků* dostaneme strukturu, které se říká *monoid*.
- ▶ Pokud není vyžadována existence *neutrálního prvku*, tak získáme *pologrupu*².

²anglicky semigroup

Hlavní body

Grupa

Modulární aritmetika

Rozšířený Euklidův algoritmus

Vektorové prostory

Modulární aritmetika

Definice

Pro $m, n \in \mathbb{Z}$ a $n \geq 2$ označíme zbytek po celočíselném dělení m číslem n jako $m \bmod n$.

Definice

Pro jednoduchost zápisu definujeme:

$$\mathbb{Z}_n = \{0, 1, \dots, n-1\}$$

$$a +_n b = (a + b) \bmod n$$

$$a \cdot_n b = (a \cdot b) \bmod n$$

Je $(\mathbb{Z}_n, +_n)$ grupa pro libovolné n ? Projděme si všechny vlastnosti a ověřme, že platí.

1. **Uzavřenost** – Platí z definice $+_n$. Po provedení operace $m \bmod n$ nemůžeme získat číslo větší než $n - 1$, tím pádem zůstáváme v množině $\mathbb{Z}_n$.
2. **Asociativita** – Sčítání (i modulo n) je asociativní, tato vlastnost tedy platí.
3. **Existence neutrálního prvku** – Tato vlastnost je opět triviální, pro sčítání je neutrální prvek 0, tedy platí $0 +_n a = a +_n 0 = a$ pro libovolné $a \in \mathbb{Z}_n$.
4. **Existence inverzního prvku** – Pro každé $a \in \mathbb{Z}_n$ existuje inverzní prvek $-a$, který vypadá takto: $-a = n - a$.

Věta

$(\mathbb{Z}_n, +_n)$ je grupa pro libovolné n . Tuto grupu budeme značit $\mathbb{Z}_n^+$.

Pomněnka

Toto si také zapamatujte, hlavně značení.

Přesvědčili jsme se, že $(\mathbb{Z}_n, +_n)$ je grupou bez ohledu na volbu n . Jak je to ale s $(\mathbb{Z}_n, \cdot_n)$, je to grupa?

- ▶ První tři body jsou stejné.
- ▶ Jak je to s inverzemi?
 - Inverzi pro 0 nikdy nenajdeme, ale můžeme se omezit na $\mathbb{Z}_n \setminus \{0\}$,
 - Ale co ostatní? Zkusme si ukázat na příkladu!

Nalezení inverze $2^{-1} \pmod{5}$

$$2 \cdot 1 = 2, \quad 2 \cdot 2 = 4, \quad 2 \cdot 3 = 6 = 1$$

$$2^{-1} \pmod{5} = 3$$

Nalezení inverze $2^{-1} \pmod{4}$

$$2 \cdot 1 = 2, \quad 2 \cdot 2 = 0, \quad 2 \cdot 3 = 2$$

Zjistili jsme, že $(\mathbb{Z}_4 \setminus \{0\}, \cdot_4)$ není grupa a je to tím, že 4 a 2 jsou soudělná čísla.

Ptáme se tedy: „Jak vybrat n , aby všechna čísla menší než n byla s ním nesoudělná?“

Věta

Je-li n prvočíslo, poté $(\mathbb{Z}_n \setminus \{0\}, \cdot_n)$ je grupa. Tuto grupu budeme značit $\mathbb{Z}_n^*$.

Pomněnka

Zapamatovat (zase hlavně značení.)

Těleso

Přirozeně bychom chtěli dát množinu a dvě operace, co se „chovají jako“ násobení a sčítání, dohromady do nějakého objektu.

Definice

Mějme množinu M , a binární operace $+$ a $\cdot$, pokud platí, že

1. $(M, +)$ je Abelovská grupa,
2. pokud 0 je neutrální prvek vůči sčítání, tak $(M \setminus \{0\}, \cdot)$ je grupa,
3. distributivní zákony zleva a zprava,

$$\forall a, b, c \in M : a \cdot (b + c) = a \cdot b + a \cdot c \quad a \quad (b + c) \cdot a = b \cdot a + c \cdot a$$

tak trojici $(M, +, \cdot)$ nazýváme **tělesem**.

Pomněnka

Tuto definici se naučte, budu ji po Vás chtít u testu.

Těleso

Věta

Množina $\mathbb{Z}_p$ a operace $+_p$ a $\cdot_p$ tvoří těleso, když p je prvočíslo. Toto těleso budeme značit $\mathbb{Z}_p$.

Pomněnka

Také si zapamatujte, hlavně značení.

Různé poznámky

- ▶ Stejně jako jsme mohli zrušit některé požadavky u grup, tak je můžeme zrušit i u tělesa.
 - Pokud nám například stačí, že $(M, \cdot)$ je *monoid* místo grupy, tak získáme *okruh*.
- ▶ Zájemcům o více informací o algebře doporučuji [tento playlist videí](#).

Hlavní body

Grupa

Modulární aritmetika

Rozšířený Euklidův algoritmus

Vektorové prostory

Problém nalezení inverze

Zatím umíme nalézt inverzi jenom tím, že zkusíme všechny prvky z grupy. Tento přístup není vůbec efektivní a naštěstí známe lepší způsob.

Definice

Číslo $c \in \mathbb{N}$ je **největším společným dělitelem** čísel $a, b \in \mathbb{Z}$, značíme $c = \gcd(a, b)$, pokud je jejich společný dělitel a zároveň je celočíselným násobkem každého jiného jejich společného dělitele.

Rozšířený Euklidův algoritmus

Věta

Mějme $a, b \in \mathbb{Z}$. Pak platí:

$$(\exists k, l \in \mathbb{Z})(\gcd(a, b) = k \cdot a + l \cdot b).$$

Tento vztah se nazývá **Bézoutova rovnost**.

Rozšířený Euklidův algoritmus hledá $\gcd(a, b)$, l a k .

Ale jak nám toto pomůže? Tomu se na hodině věnovat pro jednoduchost nebudeme. Ve skriptech je celé vysvětlení.

Ukázka REA

r	α	β	q
$a = 277$	1	0	
$b = 194$	0	1	1
83	1	-1	2
28	-2	3	2
27	5	-7	1
1	-7	10	

Kontrola: $194 \cdot 10 \bmod 277 = 1940 \bmod 277 = 1$

Hlavní body

Grupa

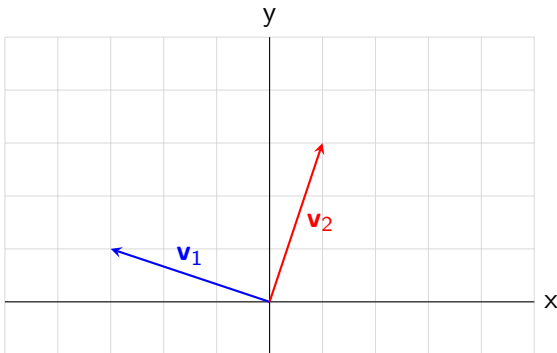
Modulární aritmetika

Rozšířený Euklidův algoritmus

Vektorové prostory

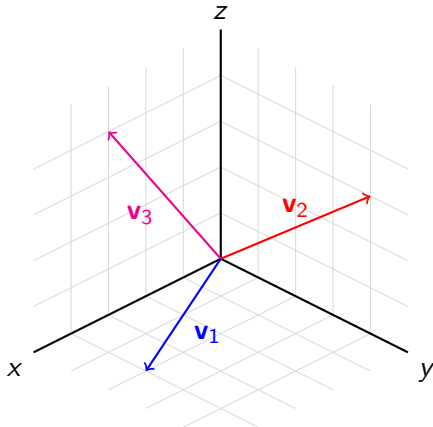
Co je to vektorový prostor?

$$\mathbf{v}_1 = \begin{pmatrix} -3 \\ 1 \end{pmatrix} \quad \mathbf{v}_2 = \begin{pmatrix} 1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

Co je to vektorový prostor?

Sčítání vektorů

Vektory sčítáme po složkách:

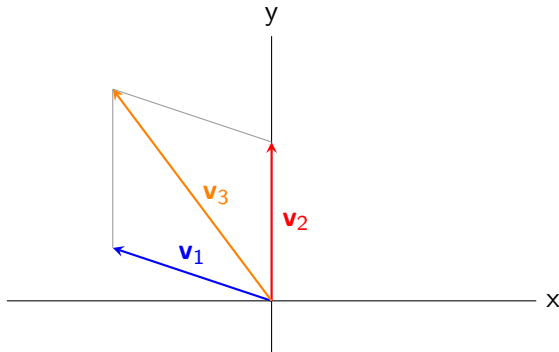
$$\begin{pmatrix} 1 \\ 2 \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} 3 \\ 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 \\ 6 \end{pmatrix}$$

Obecně:

$$\begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \\ \dots \\ a_n \end{pmatrix} + \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \dots \\ b_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} a_1 + b_1 \\ a_2 + b_2 \\ \dots \\ a_n + b_n \end{pmatrix}$$

Sčítání vektorů

$$\mathbf{v}_1 = \begin{pmatrix} -3 \\ 1 \end{pmatrix} \quad \mathbf{v}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 3 \end{pmatrix} \quad \mathbf{v}_3 = \mathbf{v}_2 + \mathbf{v}_1$$

Škálování vektorů

Vektory škálujeme tak, že všechny složky vynásobíme skalárem:

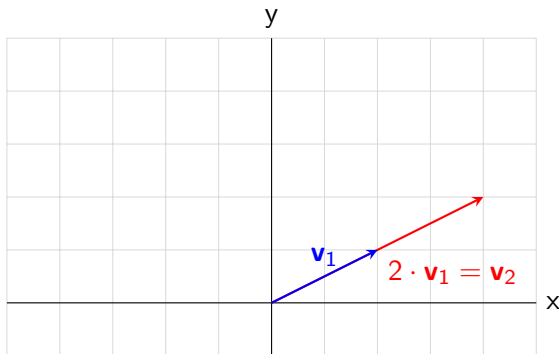
$$3 \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 6 \end{pmatrix}$$

Obecně:

$$\alpha \cdot \begin{pmatrix} a_0 \\ a_1 \\ \dots \\ a_n \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \alpha \cdot a_0 \\ \alpha \cdot a_1 \\ \dots \\ \alpha \cdot a_n \end{pmatrix}$$

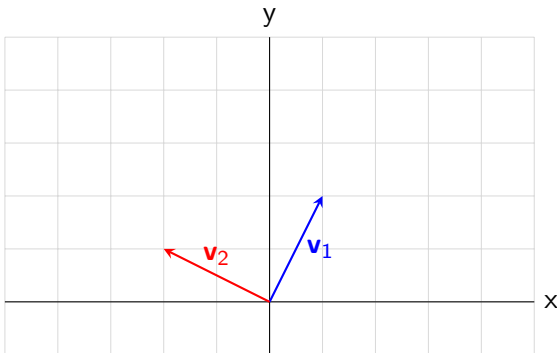
Škálování vektorů

$$v_1 = \begin{pmatrix} 2 \\ 1 \end{pmatrix} \quad v_2 = 2 \cdot v_1 = \begin{pmatrix} 4 \\ 2 \end{pmatrix}$$

Násobení vektoru maticí

$$\mathbf{A} = \begin{pmatrix} 0 & -1 \\ 1 & 0 \end{pmatrix} \quad \mathbf{v}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \end{pmatrix} \quad \mathbf{v}_2 = \mathbf{A} \cdot \mathbf{v}_1$$

Násobení vektoru maticí

Pro matici 2×2 :

$$\begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \end{pmatrix} = b_1 \cdot \begin{pmatrix} a_{11} \\ a_{21} \end{pmatrix} + b_2 \cdot \begin{pmatrix} a_{12} \\ a_{22} \end{pmatrix}$$

Obecně (matice $n \times m$):

$$\begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1m} \\ \cdots & \cdots & \cdots & \cdots \\ a_{n1} & a_{n2} & \cdots & a_{nm} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \cdots \\ b_m \end{pmatrix} =$$

$$b_1 \cdot \begin{pmatrix} a_{11} \\ \cdots \\ a_{n1} \end{pmatrix} + b_2 \cdot \begin{pmatrix} a_{12} \\ \cdots \\ a_{n2} \end{pmatrix} + \cdots + b_m \cdot \begin{pmatrix} a_{1m} \\ \cdots \\ a_{nm} \end{pmatrix}$$

Poznámky

- ▶ Zajímavým speciálním příkladem matice je **jednotková matice**:

$$\mathbf{E}_n = \begin{pmatrix} \mathbf{1} & 0 & \dots & 0 \\ 0 & \mathbf{1} & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & \mathbf{1} \end{pmatrix}$$

- Je zajímavá, protože *nic nedělá* (nemění vektory).
- ▶ Dále máte ve skriptech příklady matic *rotace* a *reflektce*.
- ▶ Pro zájemce o lineární algebru lze doporučit [sérii videí od 3Blue1Brown](#).

